

Col·lecció la Talaia, 20
Aferrats al paradís

Edicions Sidillà SL

La Bisbal d'Empordà 17100

info@edicionsidilla.cat

www.edicionsidilla.cat

© del text i de les fotografies: David Vilaseca

© fotografia de la coberta i de la solapa: Gil Ayats.

Coberta: Cabana dels llenyataires de Freixeneda a Sant Privat
d'en Bas. Foto solapa: Cabana del Putxot a Sora.

© del pròleg: Enric Faura

© d'aquesta edició: Edicions Sidillà

Disseny: J. Pujadó

Correcció: Xavier Cortadellas

Primera edició: febrer 2023

Edicions Sidillà és soci protector d'Amics de la Bressola

Aquest llibre s'ha imprès a la Impremta Pagès, d'Anglès

Editat amb el suport de la Diputació de Girona

Diputació de Girona

ISBN: 978-84-125747-4-6

Dipòsit legal: Gi 87-2023

Tots els drets reservats. Si voleu fotocopiar parcialment
aquest llibre, feu-ho legalment contactant amb CEDRO:
932720445 o cedrocat@cedro.org

DAVID VILASECA

Aferrats al paradís

Setze maneres de viure a la natura

Pròleg d'Enric Faura

edicions
Sidillà

La Bisbal d'Empordà, 2023

“Em sembla que el món natural és la font més gran d’emoció.
La font més gran de bellesa visual. La major font d’interès
intel·lectual. És la font més gran de tant a la vida
que fa que la vida valgui la pena”.

David Attenborough, naturalista

Sumari

- 8 ✂ Crear un món
- 12 ✂ Natura és casa
- 16 ✂ 1. Joan Cassola Coenders, *El Guia*, (1951). El fuster d'Olià
- 30 ✂ 2. Albert Vidal Paz (1946). Mestre de l'art de la veu i el moviment
- 42 ✂ 3. Aleix Monguillot Serra. (1967). El guarda del Roquetal
- 52 ✂ 4. Montserrat Domingo i Batlle (1943). L'ermitana de Sant Joan del Codolar
- 66 ✂ 5. Carles Alonso Caballero (1952). En Carriel dels Vilars
- 78 ✂ 6. Jordi Juanola (1978). El pastor de Rocabruna
- 92 ✂ 7. Joan Martí del Castillo (1946). L'home que guardava la muntanya de la forca
- 108 ✂ 8. Pere Jaume Borrell i Guinart (1957). Can Basuny, un laboratori d'idees als boscos del Montnegre
- 124 ✂ 9. Jordi de Sicart Escoda (1954). L'home que vetlla el paisatge
- 138 ✂ 10. Carles Sarrat (1949). *The city life really got me down*, que deia en Hank Williams
- 154 ✂ 11. Conxita Gómez (1970). Monja benedictina a Sant Benet de Montserrat
- 168 ✂ 12. Eloi Pasarín Renau (1968). Únic habitant d'Àrreu, el poble on el temps es va aturar i que ara torna a renéixer
- 182 ✂ 13. Klaas Taanman (1986). L'alegria de viure naturalment
- 196 ✂ 14. Pep Divins Aynés (1951). El pastor que guarda els mots, el poeta que pastura
- 210 ✂ 15. Sara Planella Jurado (1971). Artesana tèxtil i escaladora
- 224 ✂ 16. Agustí Morelló (1964). Traductor i pagès

Crear un món

La història humana ens diu que som essencialment socials. D'Adam i Eva a les ciutats del segle XXI, que aixopluguen milions de persones, la humanitat sempre ha tingut tendència a aplegar-se i viure en comunitat. Som radicalment gregaris i ens hem anat ajuntant irreversiblement: primer per defensar-nos, després per comerciar i fer negocis, i ara en monstruoses megalòpolis potser només pel gust de conviure, relacionar-nos i fugir de la solitud.

Tanmateix dins la societat i entre la diversitat de col·lectius socials que la integren sempre hi ha hagut, hi ha i hi haurà esperits que escapen al gregarisme. És gent que no sap trobar el seu lloc en el col·lectiu i que el comencen a cercar trencant límits, situant-se volgudament al marge o en les costures. Esperits lliures, radicalment independents, que no necessiten els altres per crear el seu món. Enganyats, potser decebuts, altres cops incompresos, tant li fa, necessiten transcendir el conjunt per poder viure. A dins s'hi ofeguen i a fora hi troben vida.

Pessoa, el grandíssim escriptor i poeta, misteriós i esmunyedís, desdoblant darrere els seus heterònims, va escriure: «No soc res. No vull ser res. No puc ser res. Fora d'això tinc en mi tots els somnis del món». És una idea que m'ha anat ressonant mentre llegia aquests perfils biogràfics. Amb tots els matisos que calguin els setze protagonistes d'aquest llibre, individus de pedra picada, semblen persones

que han renunciat al món, o a una determinada manera d'entendre el món, uniformadora i empobridora. Sembla que defugin el reconeixement o l'èxit, que s'han autoexiliat als marges de la societat, en una actitud més o menys difusa de renunciament.

Però potser ens equivocaríem si en féssim aquesta lectura. S'allunyen de la societat, però no renuncien al món. Ans al contrari, creen un món i tenen tots els somnis del món en el seu món, i mostren al nostre món, convencional, que poden haver-hi altres móns. Simplement han descobert que per assolir aquests somnis i crear i viure el seu món han de marxar i agafar camins emboscats per a la majoria, però lluminosos per a ells. I allí hi viuen en plenitud, amb tota l'ambició i amb tots els somnis, sense renúncies, simplement amb altres objectius, potser per a molts asocials, però per a ells plens de sentit. No tothom pot triar el seu destí, però de tant en tant hi ha persones que tenen el valor, la sort o l'oportunitat de fer-ho.

Un altre tret compartit de tots ells és l'anada o el retorn a la natura. Els protagonistes busquen la serenitat en la natura —o a prop de la natura— optant voluntàriament i de forma explícita per allunyar-se de la societat urbana, del soroll i de la pressa. El medi natural, primigeni o mínimament urbanitzat, és l'àmbit que han triat per viure, la nova llar, és la que els permet identificar-se amb els ritmes de la sortida i posta de sol, de la pluja o de la boira, o del bestiar. I em sembla que aquest tret és compartit per l'autor i en més o menys mesura per molts dels seus lectors.

Pedro Pidal, marquès de Villaviciosa, un asturià que va ser jurista, polític important, impulsor del parc nacional dels Pics d'Europa, i primer escalador del Picu Urriellu o del Naranjo de Bulnes, amb una vida rica i apassionant, va deixar escrit en un racó de la seva obra: «Per nosaltres, hagi existit el paradís perdut, existeixi o no el paradís promès, siguem creients o incrèduls, la felicitat assolible a la vida que portem, és la de contemplar i viure el paradís posseït». A mesura que

he anat passant les planes d'aquest llibre he entès millor aquesta idea. El mite del paradís perdut o del paradís promès és una especulació filosòfica i intel·lectual, però el paradís posseït, real i quotidià, és una realitat que a alguns els acosta a la felicitat. I aquests personatges aquí aplegats han fet això. Crear un paradís proper, possible, apamat i quotidià, com la millor via per trobar la felicitat de tant en tant i amb moderació, que és l'única felicitat possible.

Des de la humilitat del pastor de xais, del pagès que cuida els ceps, del fuster dalt d'un poble de la Cerdanya, de l'emboscador en un mas a les Gavarres o del caminador que passa la vida vigilant les bordes de la val de Toran, els protagonistes d'aquest llibre ens mostren que és possible trobar la felicitat simplement vivint el paradís posseït. Perquè la felicitat no va de grans proclames ni de posar-se objectius inassolibles, sinó de trobar la serenitat interior, que demana coherència, acceptació, realisme i harmonia amb l'entorn. Alguna gent pensa que tot això ho pot trobar sense allunyar-se de la societat. Altres, però, ho busquen als marges, bastint el seu món i vivint-lo amb plenitud.

No penséssim que tots aquests perfils són d'individus asocials, esquerps, rars, potser per alguns solitaris patològics. Res més lluny. Són persones diferents, amb una vivíssima vida interior que en David Vilaseca ens mostra, a cops només insinua, des del respecte de la distància, des de l'empatia per la diferència, que funcionen per altres paràmetres, intel·ligents, sovint savis.

En David Vilaseca ens acosta setze vides que són setze móns. Ha fet una tria, que podria ser molt més extensa, i ens acosta a unes persones que han pres una opció vital sovint radical, gens convencional, profundament coherent. Persones que han creat el seu paradís, ni perdut ni promès, sinó simplement posseït, amb tots els somnis del món. Ens convida a entrar-hi, a contemplar, i simplement ens demana atenció. I mentre llegim aquestes planes anem pensant que

a cops, als marges és on trobem els esperits més lliures i savis, coherents i plens, que han assolit la seva felicitat amb un arbre, una cabana o un bosc. I sentim una gran admiració i una mica d'enveja. La societat ens enganya amb falsos déus que sovint ens treuen la vida i amaga fonts de felicitat properes i a tocar de les nostres realitats.

Vet aquí uns exemples de trajectòria vital diferent, aparentment asocial, però profundament coherent i completa. Unes lliçons de vida que ens admiren, que potser en alguns casos ens fan sentir enveja i sempre respecte, alhora que ens porten a pensar en els nostres paradisos personals, massa sovint impossibles. Passeu, llegiu i somieu. Què més se li pot demanar a un llibre?

ENRIC FAURA, escriptor i muntanyenc

Natura és casa

Heus aquí setze maneres ben diferents de viure a la natura amb la natura. Setze personatges d'arreu de la nostra catalana terra que han triat viure en harmonia amb la natura. Alguns, perquè hi han trobat la identitat; d'altres, purament per la bellesa, per l'espiritualitat, com a font d'inspiració artística, per salut, per viure d'una manera més senzilla i al ritme de les estacions, per poder estar amb els animals, per treballar la terra... Personatges tots ells diferents i extraordinaris, que tenen almenys una cosa en comú, i és que tots viuen la natura d'una manera intensa i especial, l'estimen i, a la seva manera, ja que no n'hi ha cap d'igual, la necessiten. Molts s'han allunyat de les ciutats i gairebé tots del consumisme, de les presses i de les multituds. Tots escolten la natura.

Deia Gary Snyder que «la natura no és un lloc per anar de visita. És casa». I tenia prou raó, atès que el que volia dir aquest poeta i activista és que la natura hauria de ser ben present en tots nosaltres, no només en els caps de setmana, com a vàlvula d'escapament, com una dosi «outdoor» consumible, com una postal o com una mena de tiquet lúdic d'un parc d'aventures; o com aquell bonic decorat on fer esport tot seguint una pista —un *track*— plena d'obstacles.

És clar que això de les dosis de natura, cadascú se les agafa com vol o com pot...

De fet... És possible viure a la natura però no amb la natura? També, és clar, igualment com es pot viure sense sortir mai de l'asfalt i ser un autèntic urbanita. Com es pot viure a pagès i no fer-ne ni ser-ne, o ser un empresari d'una gran explotació agrícola o ramadera sense embrutar-se les mans. Fins i tot hi ha gent que viu en un poble però d'esquena a la natura, donat que mai no ha trepitjat cap dels turons que l'envolten ni ha posat mai els peus en un dels seus rierols. En fi... Com deia el geògraf Eduardo Martínez de Pisón del que es tracta és d'aconseguir «una adaptació atenta i respectuosa als dominis i als components de la natura, d'acomodar-nos als paisatges i no pas ells a nosaltres». Doncs això.

Setze esperits naturals

Amb l'Albert Vidal vaig tenir la sort de poder veure els últims dies del seu local d'assaig a l'Arxer de Vidrà, una masia del segle x que no havia tingut mai aigua corrent ni corrent elèctric, ni tampoc cap instal·lació que pogués alterar les vibracions electromagnètiques. Allí, i a la casa veïna de la Plana va començar a experimentar amb els cants tel·lúrics, o com diu ell: «Les ressonàncies de la natura en el cos humà». En Pep Divins, el pastor poeta de Llobera del Solsonès, em va ensenyar que «res no et pertany, si culls una flor, la perds», un home autèntic, de conviccions fermes, que va saber agafar la solitud per companyia «i junts travessen els boscos de la vida desafiant bruixes i gegants». Un altre pastor, en Toti Juanola, em va deixar que l'acompanyés a pasturar el ramat, i allí, enmig d'uns prats de l'Alta Garrotxa, a tocar la vall de Camprodon, vam parlar del temps, del llop, i dels polítics que ens ha tocat viure, mentre en Toti feia unes piulades al seu compte de Twitter @xaiecológic i em recomanava

Entre dos silencis, d'Aurora Bertrana. Al Montsant, vaig descobrir que la Montserrat Domingo, l'ermitana de Sant Joan del Codolar, en realitat no està sola, perquè té un munt de gent que l'estima i que la puja a veure tot sovint. Fou amiga d'en Xirinacs i de mossèn Ballarín, i ho és també d'en Perejaume. Ah! en Perejaume, sempre és un goig escoltar-lo, no calen pas presentacions, em vaig sentir afortunat que m'ensenyés can Basuny, el seu refugi més íntim i fàbrica d'idees al mig del seu estimat Montnegre. D'en Carles Alonso, en Carriel, què us en puc dir? És un mestre de mestres, un pioner del vi natural, un homenot de pedra picada que ara gaudeix d'un prestigi més que merescut, i amb el qual encara tinc pendent una paella als Masos amb la colla, en els Vilars, a Espolla. A Canejan hi viu un home peculiar, en Jordi de Sicart, que està enamorat de la vall de Toran, l'última que queda a la Vall d'Aran on encara no s'han fet apartaments ni hotels, i que tampoc no és un parc natural, tot i que podria ben ser-ho. Sota les cingleres de Montgrony, al Ripollès, hi ha can Pomanell, una masia sense accés rodat, on només s'arriba a peu o amb cavalleries. I aquí és on la Sara ha muntat Sarasak, un taller artesanal de confecció. Ella i en Gil són escaladors, i van venir fins aquí atrets per les parets de calcari que permeten escalar-hi tot l'any. És el seu paradís. En Joan Martí ha estat un dels guardes de refugi més populars de Catalunya ja que, durant trenta anys, va guardar el refugi Lluís Estasen, a la Jaça de Prats del Pedraforca. Un refugi on abans costava d'arribar, especialment a l'hivern i que ara ha canviat molt, com gairebé tots els refugis, o potser és la gent el que ha canviat... Amb ell vàrem parlar d'un paradís que ja no existeix, i de mitja vida passada al peu de la forca màgica. I també vam parlar de muntanyes, d'escalada i d'alpinisme amb un altre gran, en Joan Cassola, un personatge extraordinari i molt poc conegut, que fou un dels millors alpinistes d'aquest país i un pioner del parapent. Un home que treballa i estima la fusta, com jo. A Bot, a la Terra Alta,

hi viu l'Agustí, traductor professional que va fugir de la ciutat per retornar als orígens, alliberant-se de tot allò superflu per quedar-se només amb l'essència. En alemany un *Stadtflüchter*. A les balmes de Montserrat ja no hi queden anacoretes, els últims foren el pare Estanislau Llopart i el pare Basili Girbau, a l'ermita de la Santa Creu. Avui, però alguns monjos continuen encara trescant pels seus corriols, canals i balmes, entre ells, una monja, la Conxita Gómez, del monestir de Sant Benet, perquè tal com diu ella: «El cos en contacte amb la natura es transforma i ens transforma». A les Gavarres vaig conèixer un home capaç de caminar des d'Estònia fins a Montserrat, l'Aleix Monguillot, un agent rural que sap que la velocitat ens amaga paisatges que només podem descobrir anant a peu. Bé: a peu o en companyia d'un ruc. «Com tot canvia. Déu mon guard! No hi ha res pus com abans» cantava en Carles Serrat al seu disc *País Bonic* en un rossellonès deliciós. A l'Albera hi ha trobat la tranquil·litat necessària, lluny de tot però no gaire de la seva estimada Perpinyà. L'any 2019 i per primera vegada a la història, una màquina excavadora va obrir una pista fins al poble d'Àrreu, al Pallars Sobirà. És un tram curt i força dolent, però que permet a l'Eloi Pasarín, que és el seu únic habitant, arribar-hi amb el jeep i amb el tractoret. És un altre enamorat de la fusta i d'aquestes muntanyes, encara amenaçades per un macroprojecte d'estació d'esquí. A les bordes de Tressó, entre Farrera i Os de Civís, en Klaas Taanman va passar tota la infantesa i l'adolescència amb la seva mare i els seus germans. Allà dalt, més amunt dels pobles, els animals són lliures i la vida va a un altre ritme, en comunió amb la natura.